

Kitap Tanıtımı

Fişekçioğlu, A. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimine Giriş Açıklamalı Ana Kavramlar El Kitabı

Hüseyin KAŞIKÇI

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Lisansüstü Öğrencisi,

huseyinkasikci7@hotmail.com

Bu kitap; ön söz, giriş, on iki bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Kitabın yazılış amaçlarından birincisi, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ile ilgili yaklaşım, yöntem ve teknikleri betimleyerek uluslararası kavramları yabancı dil olarak Türkçe öğretimi özelinde değerlendirmektir. İkincisi ise eğitim fakültelerinde, eğitim bilimleri enstitülerinde veya yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sertifika programlarında, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine giriş kapsamında verilen derslerde öğrencilere ilk adımda kullanacakları kavram ve terimlerle ilgili bilgi vermektir.

Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni merkez alınarak çerçeve metnin benimsediği eylem odaklı yaklaşım doğrultusunda “dil kullanıcısı” ve “sosyal aktör” olarak karşımıza çıkan öğrenen kavramları, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sürecin merkezindedir ve bu kavramlar, etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için büyük önem taşımaktadır. Öğretenler ise “rehber” kavramıyla süreç içerisinde yer almaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde rehber; klasik anlamda bilgi aktarıcısı, ezberlenmiş dil kalıplarının tekrarına odaklanan olmak yerine dil kullanıcısını ya da sosyal aktörü “dört dil becerisi”nde iletişime hazırlayan bir yol gösteren niteliğindedir. “Eylem odaklı yaklaşım” doğrultusunda kullanılacak “yöntem” ve teknik”in sosyal aktörün gereksinimleriyle şekillendirilmesi, öğrenme sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanmasında büyük rol oynayacağı açıkça ifade edilir ve bu kavramlar alt

başlıklarda anlaşılır bir biçimde açıklanır. “Kültür” kavramına ayrılan bölümün ayrıntılı bir biçimde ele alınmış olması, kültür aktarımının Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir.

Giriş bölümünde “**Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretimi ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Arasındaki Farka Dair Düşünceler**” başlığı altında bir dilin, ana dil olarak öğretimi ile yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kullanılan yöntemlerin, yaklaşımların, strateji ve tekniklerin aralarında belirgin farklılıklar olduğu söylenerek bu farklılıkların neler olduğu açıklanmaktadır.

“**Ana Dil Öğretiminde ve Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem/Yaklaşım Kavramları (Méthode/ Method/ Approche/ Approach)**” adlı birinci bölümde ise yöntemin çeşitli tanımlarından yola çıkılarak hem ders kitaplarının içeriğini hem de sınıf içinde öğretmen tarafından kullanılan strateji ve teknikleri kapsadığından bahsedilir. Yaklaşımın ise yabancı dil öğretiminin dayandığı felsefeyi ortaya koyduğu belirtilir, dil öğretiminde kullanılan yaklaşımın amacı da yansıttığının altı çizilir.

“**İletişimsel Yöntem ve İletişimsel Dil Yetisi (Compétence Communicative Langagière/ Méthode Communicative-fr) (Communicative Method/ Communicative Language Ability-eng)**” adlı ikinci bölümde iletişimsel dil yetisi ve iletişimsel yöntem hakkında bilgiler verilmektedir. Çeşitli tanımlardan yola çıkılarak bu iki kavramın arasındaki fark ortaya konulmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencinin dil düzeyine uygun olarak iletişimsel yetiye sahip olması amaçlandığından bahsedilir. Ayrıca yabancı dil öğretiminde iletişimsel yöntemden önce kullanılmış olan dil bilgisi-çeviri yöntemi, doğrudan öğretim yöntemi, doğal yöntem ve aktif yöntemden ve yaklaşımlardan çok kısa olarak bahsedilmektedir. Noam Chomsky’nin yabancı dil öğretimini yakından ilgilendiren düşüncelerine de yer verilmektedir.

“**Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (2001) (Cadre Européen Commun de Référence Pour les Langues-fr) (Framework-eng)**” adlı kitabın üçüncü bölümünde Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nin ne olduğundan bahsedilir ve metni hazırlayan komisyonun yabancı dil öğretimine yönelik amaçlarının neler olduğu açıklanır. Çerçeve metnin gelenekselden uzaklaşarak yabancı dil öğretimine yeni ve farklı bir perspektif getirdiği üzerinde durulur ve dil öğretiminde gereksinimlerin ve iletişimsel boyutun önemi vurgulanır. Metnin Türkçeye çevrilme süreci ile ilgili de bilgiler aktarılır.

“Eylem Odaklı Yaklaşım (Approche Actionnelle-fr) (Action-oriented Approach-eng)” adlı dördüncü bölümde ise Diller İçin Avrupa Otak Çerçeve Metni’nin benimsediği eylem odaklı yaklaşım açıklanır. Bu yaklaşımda diğer yaklaşımlara göre yabancı dil öğrenen kişilerin birer sosyal aktör olduğu ve kişilerin gereksinimlerine göre strateji, teknik ve içeriğin planlaması gerekliliği vurgulanır. Zaman zaman karıştırılan iletişimsel yaklaşım ile eylemsel yaklaşımın birbirlerinden ayrıldığı noktalar açıklanır.

“Dört Dil Becerisi (Quatre Compétences Langagières - fr) (Four Skills-eng)” adlı beşinci bölümde ise yabancı dil öğretiminde dört dil becerisi; geleneksel dil yaklaşımlarından farklı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma şeklinde sıralanır, her biri açıklanır. Dört dil becerisinin tanımları iletişimsel yöntem ve eylem odaklı yaklaşımın kavramları karşılaştırılarak verilmektedir. Türkçenin ana dili olarak öğretimi alanında kullanılan dört dil becerisi kavramıyla, Türkçenin yabancı dil öğretimi alanında kullanılan dört dil becerisi kavramının birbirinden oldukça farklı tanımlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Yeterlilik-Yeterlik-Yeti-Yetkinlik Kavramları (Compétence-Capacité-fr) (Competence-Ability-eng)” adlı altıncı bölümde 2006 ve 2013 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından görevlendirilen akademisyenler tarafından Türkçeye çevirisi yapılan Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinde yer alan “competence” kavramının bilimsel görüşler çerçevesinde Türkçe karşılığının nasıl oluşturulduğu ile ilgili düşünceler aktarılmaktadır. “Competence” kavramını bireyin doğuştan sahip olduğu diliyle ilgili örtük bir bilgi olarak tanımlayan Chomsky’nin ifadelerinden yola çıkılarak yeterlilik, yeterlik, yeti, yetkinlik ve edinç kavramlarının tanımları yapılarak “competence” kavramı ile ilgili anlamsal ilişkileri hakkında bilgiler verilmektedir. “Türkçe” düşünülerek yapılan çalışmaların faydalı sonuçlara ulaşılabilmesi için alanda görev yapan öğretmenlerin dilbilim ile ilgili bilgiye sahip olmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır.

“Görev-Alıştırma-Etkinlik (Tache/Exercice/Activité-fr) (Task/Exercice/Activity-eng)” adlı yedinci bölümde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan görev kavramının alıştırmaya ve etkinlik kavramlarından farklılığı ortaya konulmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin gereksinimleri doğrultusunda süreçte hem alıştırmalara hem etkinliklere hem de görevlere mutlaka yer verilmelidir ve bu kavramlarla ilgili özgün metinler kullanılmalıdır. Görev, alıştırmaya ve etkinlik kavramları aracılığıyla dil bilgisinin iletişimde önemli bir amaç

değil araç olduğu, dil kullanıcısı ve sosyal aktör olma yolundakilere kavratılması gerektiği ifade edilmektedir.

“Talebe/Öğrenen/Dil Kullanıcısı/Sosyal Aktör (Learner-eng) (Apprenant-fr)” adlı sekizinci bölümde talebe, öğrenen kavramları etimolojik olarak incelenmektedir; dil kullanıcısı ve sosyal aktör kavramları açıklanmaktadır. Eski yöntem ve yaklaşımlarda öğretim sürecinde pasif bir görev üstlenen öğrencinin, artık eylem odaklı yaklaşım aracılığıyla öğretim sürecinde dil düzeyini tanıyan, dört dil becerisinde hedef dile ait iletişim yetisini dil düzeyine uygun olarak geliştirme sorumluluğuna sahip, eksikliklerini bilen ve yabancı dil öğretiminin ömür boyu sürececek olduğunun bilincinde bir dil kullanıcısı, bir sosyal aktör olduğu üzerinde durulur. Eylem odaklı yaklaşımın yabancı dil öğretimindeki sorumluluğu, belki de ilk kez öğrenen ve öğretene arasında paylaştırılan bir çerçeve olduğu vurgulanır. Çerçeve metni, öğrenen olarak adlandırılan dil kullanıcılarının ve sosyal aktörlerin dil ile ilgili düzeyine uygun görevleri yerine getirebilmesi için gerekli yeterliliklere sahip olmalıdır. Bunlar, bildirişimsel dil yeterlilikleri ve genel yeterlilikler olarak sınıflandırılır. Bildirişimsel dil yeterliliklerinin eylem odaklı yaklaşımın yabancı dil öğretimine getirmiş olduğu ilkeler doğrultusunda öğrenenin dilsel bilgiye sahip olması değil, dilsel bilgiyi performansa dönüştürmesine odaklanmış bir sistem kurulması gerekliliği vurgulanmaktadır.

“Öğretmen-Rehber (Guide-fr) (English As a Foreign Language Teacher-Facilitator-eng)” adlı dokuzuncu bölümde öğretmen ve rehber kavramları tanımlanmaktadır. Türkiye’de henüz Türkçenin yabancı dil öğretimi alanında özel bir eğitim alacakları lisans düzeyinde bir programın olmamasından bahsedilir. Sosyal alan olarak belirlenen sınıf, öğreneni sosyal aktörlüğe hazırlayan bir simülasyon, öykünüm alanı olarak görülmektedir. Bu anlamda öğretmenin sınıftaki rolü bu simülasyon alanını yaratan ve yöneten rehber olmaktır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlerin gereksinimleri ve beklentileri, öğretmenler tarafından süreç boyunca dikkate alınması gerektiği üzerinde durulur.

“Yöntem Kitabı (Türkçe Öğretim Seti) (Méthode-fr) (Course Book-eng)” adlı onuncu bölümde yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan kitaplardaki yaklaşım ve yöntemler ile ana dil konuşucusu olan öğrenenler için Türkçe becerilerini geliştirmek amacıyla oluşturulan kitaplardaki yaklaşım ve yöntemlerin farklı biçimlerde planlanması gerektiği üzerinde durulur. Türkiye’nin her ilinde aynı yaşta ve aynı sınıfta öğrenim gören öğrencilerin gereksinimlerine göre aynı ders kitabını kullanabilmektedir ama bu durum Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için aynı değildir. Hem yurt dışında hem de yurt içinde Türkçeyi yabancı

dil olarak öğrenmeye çalışan heterojen ve homojen grupların, ikidilli olanların, koruma kapsamındaki varlığı ve ihtiyaçları; yaklaşım, yöntem ve tekniklerin öğrenenin durumuna göre hazırlanmasını ortaya koymaktadır. Yöntem kitaplarının nasıl hazırlanması gerektiği ve eksik noktaları hakkında bilgi verilmektedir.

“Diller İçin Avrupa Öneriler Çerçevesi Tamamlayıcı Kitapçık (2018)” adlı on birinci bölümde tamamlayıcı kitapçığın 2001 yılında yayımlanan Diller İçin Avrupa Öneriler Çerçevesi Metni’ne yeni değerlendirmeler yapmak amacıyla yazıldığı üzerinde durulur. Sadece yabancı dil öğretiminde değil aynı zamanda yabancı dili öğretenlerin de hem kültür dağarcıklarından hem de kültür yönetimi yapma becerilerinden bahsedilmektedir. Aracılık, dil aktarım etkinlikleri, çok dillilik ve çok kültürlülük kavramlarına tamamlayıcı kitapta daha ayrıntılı yer verildiğinden bahsedilir.

“Kültür (Culture-fr) (Culture-eng)” adlı on ikinci bölümde ise Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni ölçütleri doğrultusunda kültür kavramı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine giriş olabilecek düzeyde tanımlanmaktadır. Dil, düşünce kültür arasındaki ilişki hakkında bilgi ve örnekler verilmektedir. “Ekmek” kavramı üzerinden kültürün dili nasıl biçimlendirdiği örneklendirilmektedir. Öğrenenin dil kullanıcısı ve sosyal aktör olma sürecinde çerçeve metin tarafından belirtilen bildirişimsel ve özellikle genel yeterlilikler ile ilgili açıklamalara yer verilmektedir. Çerçeve metne göre bildirime dayalı bilgiyi oluşturan dünya bilgisi, sosyokültürel bilgi ve kültürlerarası bilinç bileşenleri açıklanmaktadır. Beceriler ve uygulayıcı bilginin bileşenleri olan uygulayıcı beceriler ve kültürlerarası beceriler hakkında bilgi verilmektedir. “Savoir-faire”(bir etkinliği, görevi yapmayı bilmek), “savoir-etre”(olmayı bilmek) ve “savoir-apprendre”(öğrenmeyi bilmek) terimleri üzerinde durulmaktadır.

“Sonuç ve Sık Sorulan Sorular” adlı kitabın son bölümünde Dr. Öğr. Üyesi Aslı Fişekçioğlu’nun yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ile ilgili verdiği lisans derslerinde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sertifika programlarında ya da verdiği konferanslarda edindiği soruları; Marmara Üniversitesi, TÖMER biriminde idari ve akademik yöneticilik yaptığı süreçten, sınıflarda Türkçe öğretirken yaşadığı gerçeklerden, lisans derslerindeki izlenimlerinden ve edindiği deneyimlerden yola çıkarak cevaplamaktadır.

Kitap; Türkçeyi ana dili olarak veya yabancı dil olarak öğreten ya da yabancı bir dili öğreten, Türkçeye ve Türkçe gibi diğer dillere gönül vermiş tüm öğretmenlerin, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin mutlaka okuması gereken, titizlikle hazırlanmış, faydalı ve değerli bir çalışmadır.